

NĂNG LỰC THỐNG KÊ QUỐC GIA: MỘT CÔNG CỤ ĐÁNH GIÁ GẦN ĐÂY VÀ NHỮNG SUY NGẪM SÂU HƠN VỀ CON ĐƯỜNG PHÍA TRƯỚC

Hai-Anh H. Dang^{a,b,c,d}, Dean Jolliffe^e, Umar Serajuddin^f và Brian Stacy^f

a: Cơ quan đo lường mức sống, Nhóm dữ liệu phát triển, Ngân hàng thế giới, Washington, DC, Hoa Kỳ; b: IZA – Viện kinh tế lao động, Bonn, Đức; c: Đại học Indiana, Bloomington, IN, Hoa Kỳ; d: Trường kinh tế và khoa học chính trị London, London, Vương quốc Anh

e: Nhóm dữ liệu phát triển, Ngân hàng thế giới, Washington, DC, Hoa Kỳ

f: Cơ quan dịch vụ dữ liệu và chỉ số, Nhóm dữ liệu phát triển, Cơ quan dịch vụ dữ liệu và chỉ số, Ngân hàng thế giới, Washington, DC, Hoa Kỳ

Tóm tắt

Năng lực thống kê của một quốc gia đóng vai trò không thể thiếu trong quá trình phát triển của quốc gia đó. Bài viết dưới đây sẽ cung cấp một so sánh toàn diện giữa Chỉ số hiệu suất thống kê (SPI) của Ngân hàng thế giới và tiền thân của nó là Chỉ số năng lực thống kê (SCI) ở các khía cạnh khái niệm và thực nghiệm khác nhau. Bài viết xem xét mối quan hệ của hai chỉ số này với một số chỉ số phát triển nông nghiệp như: an ninh lương thực, tính bền vững và năng suất lương thực cũng như các chỉ số quan trọng khác bao gồm: tình trạng nghèo đói theo đầu người, GDP bình quân đầu người và chỉ số tiến độ SDG. Phân tích sử dụng bản cập nhật dữ liệu SPI mới nhất năm 2022. Bài viết cũng đề xuất các hướng dẫn để SPI có thể được duy trì và cập nhật trong tương lai nhằm đảm bảo quy trình minh bạch, có thể sao chép và được bảo vệ, chất lượng cao và khả năng cung cấp dữ liệu có thể so sánh được theo thời gian.

1. Giới thiệu

Năng lực thống kê của một quốc gia đóng vai trò quan trọng trong quá trình phát triển của quốc gia đó. Năng lực thống kê mạnh mẽ sẽ giúp đo lường chính xác các hoạt động kinh tế (cung cấp thông tin đầu vào kịp thời cho phản ứng chính sách). Đồng thời nâng cao luồng thông tin tốt hơn giữa các bên liên quan khác nhau (nâng cao hiệu quả và quản trị). Đối với các quốc gia nghèo, năng lực thống kê mạnh mẽ đặc biệt quan trọng vì nó giúp theo dõi việc giảm nghèo và sử dụng viện trợ quốc tế một cách minh bạch.

Chỉ số năng lực thống kê (SCI) là một công cụ do Ngân hàng Thế giới phát triển vào

năm 2004 để đánh giá những cải thiện về năng lực thống kê của quốc gia. SCI đã được nhiều cơ quan quốc tế và quốc gia khác nhau sử dụng rộng rãi để đo lường với nhiều chỉ số phát triển khác nhau bao gồm: xu hướng phát triển, các lĩnh vực cải thiện thống kê ở các quốc gia thành viên hoặc theo dõi mục tiêu phát triển bền vững (SDG) về phát triển trẻ em. Tuy nhiên, SCI có một số hạn chế chính. Đầu tiên, các khía cạnh khác nhau về năng lực của hệ thống thống kê quốc gia (NSS) mà SCI đo lường đã nhanh chóng trở nên lỗi thời. Kể từ khi ra mắt, phương pháp luận và phạm vi bao phủ của SCI vẫn giữ nguyên, trong khi những tiến bộ công nghệ về khả năng tính toán và lưu trữ dữ liệu đã cho phép NSS đạt

➤➤➤ NGHIÊN CỨU • TRAO ĐỔI

được những tiến bộ đáng kể về phương pháp thu thập dữ liệu và các hoạt động phổ biến tốt hơn. Trong khi cộng đồng quốc tế áp dụng các Mục tiêu phát triển bền vững đã nâng cao tiêu chuẩn cho NSS về năng lực sản xuất dữ liệu chất lượng hơn và thường xuyên hơn. SCI không bao gồm bất kỳ chỉ số nào về một số cuộc điều tra quan trọng (điều tra lực lượng lao động và các cuộc khảo sát về cơ sở). Thứ hai, SCI tập trung vào các quốc gia nghèo, điều này hạn chế tính liên quan và ứng dụng của nó trong một thế giới ngày càng toàn cầu hóa. Thứ ba, các nguyên tắc khái niệm và tính chất của SCI vẫn còn nhiều vấn đề cần cải thiện. Ví dụ, các khái niệm chính làm nền tảng cho việc sản xuất và sử dụng dữ liệu không được xác định rõ ràng. Điều này có thể gây ra những quan niệm sai lầm rằng tất cả các bên liên quan đều sử dụng các tiêu chuẩn tương tự để bảo vệ chất lượng dữ liệu và đảm bảo quyền truy cập dữ liệu mở. Những lo ngại về mặt kỹ thuật cũng được nêu ra về việc thiếu một nền tảng vững chắc đằng sau phương pháp tổng hợp của chỉ số. Những lo ngại này có liên quan thực tế. Ví dụ, điểm SCI chung của Cameroon và Sudan đã tăng từ 55,6 và 51,1 vào năm 2015 lên 68,9 và 63,3 vào năm 2016, cho thấy năng lực thống kê được cải thiện 24% trong một năm. Điều này trái ngược hoàn toàn với việc năng lực thống kê của một quốc gia thường được cải thiện theo từng bước.

Chỉ số hiệu suất thống kê (SPI) đã giải quyết những hạn chế này. Mặc dù mới được giới thiệu gần đây, SPI đã được áp dụng để đo lường năng lực thống kê quốc gia trong nhiều báo cáo chính sách về tiến độ thực hiện Mục tiêu phát triển bền vững (SDG). Các chỉ số SPI đã được sử dụng chính thức để đo lường năng lực thống kê quốc gia theo khuôn khổ giám sát SDG (chỉ số SDG 17,18.1). Các nhà nghiên cứu cũng đã bắt

đầu sử dụng SPI để nghiên cứu năng lực thống kê quốc gia. Từ việc đánh giá và cải thiện tính công khai và khả năng tiếp cận dữ liệu, chất lượng NSS, việc chính phủ sử dụng dữ liệu và số liệu thống kê chính thức trong tương lai đến hiểu rõ hơn về phản ứng của các cơ quan thống kê quốc gia (NSO) đối với đại dịch Covid-19. SPI cũng được sử dụng để nghiên cứu các chủ đề cụ thể theo từng lĩnh vực như thống kê lương thực và nông nghiệp và dự báo tăng trưởng GDP.

2. Tổng quan về SPI

2.1. Khung khái niệm

SPI đo lường cả các hệ thống thống kê chưa hoàn thiện và các hệ thống tiên tiến, bao gồm toàn bộ NSS của một quốc gia (thay vì chỉ NSO như một số chỉ số trước đó) và cung cấp cho các quốc gia các động lực để xây dựng hệ thống thống kê hiện đại. SPI cũng có quan điểm rộng hơn nhiều về thống kê và nhấn mạnh vào hệ thống dữ liệu hỗ trợ hệ thống thống kê. Nó được xây dựng trên các tiêu chuẩn mong muốn cho một chỉ số thống kê (tức là đơn giản, mạch lạc, có động lực, nghiêm ngặt, có thể triển khai, có thể sao chép, nhất quán về động lực), cũng như các nền tảng khái niệm và toán học rõ ràng. Điều quan trọng là SPI cũng là dữ liệu mở và mã mở, nơi người dùng có thể tự do truy cập dữ liệu và thử nghiệm các điều chỉnh khác nhau đối với chỉ số trên trang web của Ngân hàng Thế giới.

Bảng 1 cho thấy năm trụ cột chính của chỉ số hiệu suất thống kê của một quốc gia. Đó là sử dụng dữ liệu, dịch vụ dữ liệu, sản phẩm dữ liệu, nguồn dữ liệu và cơ sở hạ tầng dữ liệu, có thể được phân tách thành 22 chiều. Các trụ cột và chiều được dưới dạng bảng điều khiển, có thể giúp các quốc gia xác định các lĩnh vực cần phát triển trong hệ thống thống kê của họ.

Bảng 1. Các trụ cột và các chiều của Chỉ số SPI

Trụ cột	Các chiều				
Sử dụng dữ liệu	Cơ quan lập pháp	Cơ quan hành pháp	Xã hội dân sự	Giới học thuật (Trường đại học, học viện, viện nghiên cứu...)	Các cơ quan quốc tế
Các dịch vụ dữ liệu	Chất lượng của dữ liệu được công bố	Sự phong phú và cởi mở của việc tiếp cận dữ liệu online	Hiệu quả của các dịch vụ tư vấn và phân tích liên quan đến thống kê	Tính sẵn có và việc sử dụng các dịch vụ dữ liệu	
Sản phẩm dữ liệu	Xã hội (SDG 1-6)	Kinh tế (SDG 7-12)	Môi trường (SDG 13-15)	Thể chế (SDG 16-17)	
Nguồn dữ liệu	Cơ quan thống kê (tổng điều tra, điều tra)	Dữ liệu hành chính	Dữ liệu không gian địa lý	Dữ liệu khu vực tư nhân và dữ liệu do công dân tạo ra	
Cơ sở hạ tầng dữ liệu	Pháp lý và quản trị	Tiêu chuẩn và phương pháp	Các kỹ năng	Quan hệ đối tác	Nguồn lực tài chính (của nội bộ và từ các nhà tài trợ)

Điểm tổng thể SPI được xây dựng bằng cách sử dụng cấu trúc trọng số lồng nhau. So với các lược đồ trọng số khác, cấu trúc trọng số này cung cấp các thuộc tính như tính đối xứng, khả năng phân tích nhóm con. Chỉ số hiệu suất thống kê có cấu trúc ba cấp độ và điểm tổng thể SPI được hình thành bằng cách tổng hợp tuần tự các chỉ số ở mỗi cấp độ.

Cụ thể, điểm cho mỗi chiều trong một trụ cột nhất định, \bar{x}_i , là điểm trung bình không có trọng số của các chỉ số trong chiều đó. Điểm cho mỗi trụ cột sau đó được tính là điểm trung bình của các chiều trong trụ cột đó. Điểm tổng thể SPI ($SPI.INDEX_{ct}$) cho mỗi quốc gia trong thời gian t được tính bằng cách lấy giá trị trung bình của năm trụ cột như sau:

$$SPI.INDEX_{ct} = \sum_{p=1}^{N_p} \frac{SPI.PIL_{ctp}}{N_p}$$

$SPI.PIL_{ctp}$ là điểm số trụ cột SPI cho quốc gia c trong thời gian t cho năm trụ cột được thảo luận ở trên và N_p là số lượng trụ cột. Điểm tổng thể của SPI có điểm tối đa là 100 và điểm tối thiểu là 0. Điểm tối đa cho biết một quốc gia có mọi yếu tố và điểm tối thiểu cho biết không có yếu tố.

2.2. Điểm số SPI quốc gia

Bảng 2 đưa ra danh sách các quốc gia có điểm tối thiểu và tối đa cho từng khu vực. Ví dụ, khu vực Mỹ Latinh và Caribe, Costa Rica là quốc gia có điểm SPI cao nhất là 89, trong khi Haiti, một trong những quốc gia có điểm

➤➤➤ NGHIÊN CỨU • TRAO ĐỔI

thấp nhất trong khu vực, đạt điểm thấp hơn nhiều là 39,6. Ở Châu Phi cận Sahara, quốc gia có điểm cao nhất là Nam Phi với điểm là 82,4, trong khi quốc gia có điểm thấp nhất là

Nam Sudan với điểm là 33,8. Ở khu vực Đông Á và Thái Bình Dương, quốc gia có điểm cao nhất là Úc với điểm là 89,9, trong khi quốc gia có điểm thấp nhất là Nauru với điểm là 32,6.

Bảng 2. Điểm SPI tổng thể theo khu vực và mức thu nhập

Nhóm	Trung bình	Tối thiểu	Tối đa
Phần A: Theo khu vực			
Đông Á và Thái Bình Dương	64,3	32,6 (Nauru)	89,9 (Úc)
Châu Âu và Trung Á	84,6	31,4 (Turkmenistan)	93,6 (Phần Lan)
Châu Mỹ Latinh và Caribe	65,5	39,6 (Haiti)	89,9 (Costa Rica)
Trung Đông và Bắc Phi	64,3	24,4 (Libya)	83,4 (Bờ Tây và Dải Gaza)
Bắc Mỹ	92,9	92,8 (Hoa Kỳ)	92,9 (Canada)
Nam Á	66,9	58 (Afghanistan)	79,1 (Sri Lanka)
Châu Phi cận Sahara	58,4	33,8 (Nam Sudan)	82,4 (Nam Phi)
Phần B: Theo mức thu nhập			
Thu nhập thấp	54,4	31,9 (Cộng hòa Ả Rập Syria)	70,7 (Uganda)
Thu nhập trung bình thấp	62,6	35,3 (Micronesia, Liên bang Sts.)	84 (Mông Cổ)
Thu nhập trung bình khá	68,5	24,4 (Libya)	90,7 (Gruzia)
Thu nhập cao	81,1	32,6 (Nauru)	93,6 (Phần Lan)
Không được phân loại	52,3	52,3 (Venezuela, RB)	52,3 (Venezuela, RB)

Lưu ý: các quốc gia có điểm tối thiểu và tối đa được hiển thị trong dấu ngoặc đơn bên cạnh điểm của họ.

Điểm SPI theo mức thu nhập được trình bày trong Phần B, Bảng 2 cho thấy các quốc gia có mức thu nhập cao hơn có điểm SPI cao hơn. Cụ thể, các quốc gia có thu nhập cao có SPI trung bình là 81, tiếp theo là các quốc gia có thu nhập trung bình khá (69), các quốc gia có thu nhập trung bình thấp (63) và các quốc gia có thu nhập thấp (54). Điểm SPI của các quốc gia có thu nhập cao, cao hơn 19% so với các quốc gia có thu nhập trung bình khá, cao hơn 29% so với các quốc gia có thu nhập trung bình thấp và cao hơn 50% so với các quốc gia có thu nhập thấp. Nhìn chung, hệ số

tương quan Pearson năm 2022 giữa GDP bình quân đầu người (đã ghi) và điểm SPI chung là 0,58.

3. SPI và SCI

Khi so sánh SPI và SCI cho thấy SPI có một số ưu điểm hơn SCI trên cả phương diện khái niệm và kinh nghiệm. Nhìn chung, SPI phản ứng tốt hơn với bối cảnh dữ liệu hiện đại cũng như nhu cầu hoạt động hiện tại của các quốc gia nhằm giám sát và cải thiện năng lực thống kê của họ. Đặc biệt, SPI đưa ra các tiêu chuẩn mong muốn rõ ràng cho một chỉ số thống kê (tức là đơn giản, mạch lạc, có động lực, nghiêm ngặt, có thể triển khai, có thể sao chép, nhất quán về động lực).

Bảng 3. So sánh SPI và SCI

STT	Đặc trưng	SPI	SCI
1	Năm được tính toán	2016–2022	2004–2020
2	Số lượng quốc gia được đề cập trong những năm trùng nhau (điểm số duy nhất)		
	2016	167 (167)	145 (83)
	2017	174 (174)	145 (87)
	2018	174 (174)	145 (86)
	2019	174 (174)	145 (83)
	2020	181 (181)	145 (83)
	2021	181 (181)	Không có
	2022	186 (186)	Không có
3	Số lượng chỉ số	51	25
	Thu thập hàng năm	44	25
	Không thu thập hàng năm	7	0
4	Nguồn dữ liệu (%)		
	Cơ sở dữ liệu quốc tế công cộng	86	80
	Trang web của NSO	14	20
	Tổng cộng	100	100
5	Phương pháp tổng hợp	Quyền số lồng nhau 3 cấp	Quyền đơn giản
6	Khung khái niệm	Có	Không rõ ràng
7	Nền tảng toán học	Có	Không
8	Kích thước	Bao gồm 5 chiều dữ liệu (sử dụng dữ liệu, dịch vụ dữ liệu, sản phẩm dữ liệu, nguồn dữ liệu và cơ sở hạ tầng dữ liệu)	Bao gồm 3 chiều dữ liệu (sản phẩm dữ liệu, nguồn dữ liệu và cơ sở hạ tầng dữ liệu)
9	Dữ liệu nông nghiệp	Nhiều hơn	Ít hơn
10	Tập trung	Mục tiêu phát triển bền vững	Mục tiêu phát triển thiên niên kỷ

Lưu ý: Tất cả các số liệu đều dành cho năm trùng lặp gần nhất (2020) giữa hai chỉ số, trừ khi có ghi chú khác. Số điểm duy nhất được hiển thị trong dấu ngoặc đơn bên cạnh số quốc gia được đề cập trong mỗi năm. "N/A" biểu thị "không có sẵn". Tất cả các chỉ số đều được thu thập hàng năm trong SPI, ngoại trừ các chỉ số do Open Data Watch tạo ra, được thu thập theo chu kỳ hai năm (các chỉ số ở chiều 2.2 và 4.3).

Bảng 3 so sánh các tính năng khác nhau của SPI với các tính năng của SCI. SPI cung cấp dữ liệu từ năm 2016 trở đi, trong khi SCI bao gồm giai đoạn 2004–2020 (hàng 1). Xem

xét thêm giai đoạn chùng chéo 2016–2020 cho hai chỉ số, Bảng 3 cho thấy SPI bao gồm từ 167 đến 186 quốc gia (bao gồm cả các quốc gia thu nhập thấp và thu nhập cao và nhiều quốc gia hơn theo thời gian do nguồn dữ liệu tốt hơn), trong khi SCI chỉ tập trung vào 145 quốc gia không có thu nhập cao (hàng 2). Tâm quan trọng của việc bổ sung thêm các quốc gia có thu nhập cao không nên bị đánh giá thấp, vì lần đầu tiên, SPI cho phép so sánh sức mạnh của các NSS được đánh giá cao với các tổ chức kém phát triển hơn ở các quốc gia có thu nhập thấp và trung bình cũng như đo lường sự khác biệt giữa các quốc gia có thu nhập thấp và cao về khả

➤➤➤ NGHIÊN CỨU • TRAO ĐỔI

năng sản xuất và phổ biến các sản phẩm và dịch vụ thống kê.

Bên cạnh phạm vi bao phủ nhiều quốc gia hơn, SPI có sức mạnh đo lường tốt hơn trong việc phân biệt điểm số quốc gia. SPI cung cấp điểm số duy nhất cho tất cả các quốc gia (các số trong ngoặc đơn ở hàng 2) trong giai đoạn 2016–2020, có nghĩa SPI có thể phân biệt hiệu suất thống kê của từng quốc gia. Ngược lại, SCI cung cấp một giá trị duy nhất cho hơn một nửa số quốc gia mà nó bao phủ trong cùng thời kỳ, có nghĩa nó chỉ có thể phân biệt khoảng một nửa số quốc gia này về năng lực thống kê của họ. Hơn nữa, SPI cung cấp 51 chỉ số, nhiều hơn gấp đôi so với 25 chỉ số do SCI cung cấp (hàng 3). Phần lớn các chỉ số SPI được thu thập hàng năm (44 trong số 51 chỉ số) và SPI có số lượng các chỉ số như vậy lớn hơn (44 chỉ số được thu thập hàng năm trong SPI so với 25 chỉ số của SCI), mặc dù xét về tỷ lệ phần trăm, SCI có tỷ lệ thu thập hàng năm cao hơn (86% đối với SPI so với 100% đối với SCI).

SPI và SCI đều tuân theo các nguyên tắc chỉ đạo rằng dữ liệu nguồn phải được công khai và đáp ứng các tiêu chuẩn chất lượng nhất định (ví dụ, theo quy định của người quản lý cơ sở dữ liệu quốc tế). Do đó, hai chỉ số này chủ yếu thu thập dữ liệu từ các cơ sở dữ liệu quốc tế công khai (khoảng 80 %) và thu thập dữ liệu còn lại từ các trang web của NSO (hàng 4).

Về mặt khái niệm, SPI có khuôn khổ khái niệm rõ ràng hơn nhiều và được xây dựng trên nền tảng toán học rõ ràng với cấu trúc trọng số lồng nhau ba cấp cung cấp các thuộc tính mong muốn cho một chỉ số như tính đối xứng, tính đơn điệu và khả năng phân tích nhóm con. Các tính năng này không có sẵn trong SCI (hàng 5-7). Cụ thể, SPI bao gồm năm trụ cột là sử dụng dữ liệu, dịch vụ dữ liệu, sản phẩm dữ liệu, nguồn dữ liệu và cơ

sở hạ tầng dữ liệu, cung cấp đặc điểm được cập nhật của NSS hiện đại. Ngược lại, SCI không cung cấp phạm vi bảo hiểm cho hai chiều đầu tiên (tức là sử dụng dữ liệu, dịch vụ dữ liệu) và chỉ bao gồm ba chiều sau của SPI (tức là sản phẩm dữ liệu, nguồn dữ liệu và cơ sở hạ tầng dữ liệu) (hàng 8).

Về dữ liệu nông nghiệp, SPI có nhiều chỉ số liên quan đến nông nghiệp hơn SCI. Cụ thể, SCI chỉ xem xét tính khả dụng của điều tra dân số nông nghiệp và tính khả dụng của các chỉ số suy dinh dưỡng ở trẻ em. SPI bao gồm những chỉ số đó, nhưng cũng bao gồm tính khả dụng của các cuộc điều tra nông nghiệp. Hơn nữa, SPI còn bao gồm tất cả các chỉ số liên quan đến nông nghiệp, thực phẩm và dinh dưỡng theo Mục tiêu phát triển bền vững số 2 (hàng 9).

Cuối cùng, SPI bao gồm các chỉ số liên quan đến SDGs, trong khi SCI bao gồm các chỉ số liên quan đến MDGs (cũ hơn) (hàng 10). Cụ thể, SPI cung cấp 22 chỉ số liên quan đến SDGs, với hai chỉ số do Ngân hàng thế giới cung cấp. Khi so sánh tính biến động của SPI và SCI theo thời gian, đối với những năm trùng nhau, từ năm 2016 đến năm 2020, SCI có tính biến động cao hơn một chút trong giai đoạn này với độ lệch chuẩn trung bình là 4,2, trong khi con số tương ứng của SPI là 3,9. Một số quốc gia được chứng minh là có nhiều biến động hơn với điểm SCI của họ so với điểm SPI trong giai đoạn này. Đặc biệt, El Salvador, Ethiopia, Mexico, Mông Cổ và Tunisia nổi bật. Một số quốc gia bao gồm Chile, Kazakhstan, Mexico, Nicaragua và Senegal thậm chí còn cho thấy xu hướng ngược lại đối với hai chỉ số.

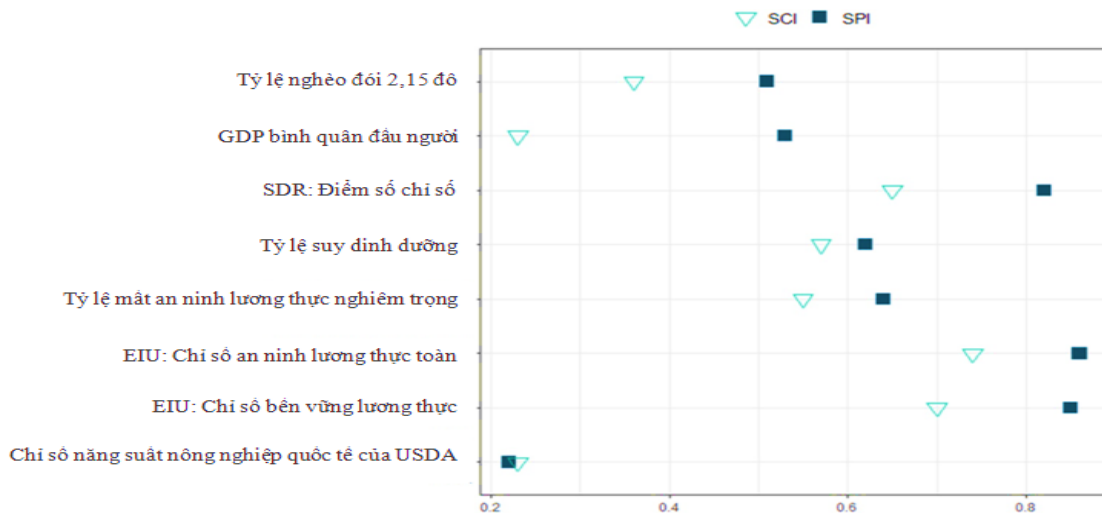
4. Môi quan hệ với các chỉ số phát triển nông nghiệp chủ chốt

Phần 4 xem xét mối tương quan giữa SPI, SCI và năm chỉ số liên quan đến nông nghiệp phổ biến do các tổ chức khác nhau tạo ra.

Mục đích của phần này là xem xét liệu các chỉ số về năng lực và hiệu suất thống kê có tương quan với các kết quả phát triển nông nghiệp quan trọng hay không. Và, nếu cả hai có tương quan, hãy xem xét xem liệu một trong hai có tương quan nhiều hơn một cách nhất quán với các kết quả quan tâm hay không. Các kết quả bao gồm tỷ lệ phổ biến của Tổ chức Nông lương và Lương thực Thế

giới, chỉ số an ninh lương thực toàn cầu của The Economist và chỉ số bền vững lương thực và chỉ số năng suất nông nghiệp quốc tế của Bộ Nông nghiệp Hoa Kỳ. Ngoài ra còn có ba chỉ số phát triển quan trọng khác, bao gồm tỷ lệ nghèo theo đầu người (sử dụng ngưỡng nghèo 2,15 đô la một ngày), GDP bình quân đầu người và chỉ số tiến độ SDG.

Hình 1. Giá trị tuyệt đối của hệ số tương quan Pearson giữa SPI và SCI và các chỉ số nông nghiệp chính

Kết quả, được biểu diễn trong Hình 1, cho thấy SPI có mối tương quan Pearson mạnh hơn với tất cả các chỉ số, trừ chỉ số năng suất nông nghiệp của USDA, trong đó mối tương quan của SPI gần giống với SCI. Đáng chú ý, mối tương quan của SPI với sáu chỉ số khác biệt đáng kể về mặt thống kê so với SCI.

5. Những suy ngẫm sâu hơn về con đường phía trước

Bài viết đề xuất một bộ quy tắc mà nhóm SPI của Ngân hàng thế giới sẽ tuân theo để cập nhật SPI theo thời gian. Các quy tắc này bao gồm kiểm soát chất lượng của các bản phát hành mới, tần suất và thời điểm phát hành dữ liệu, các quy trình liên quan đến việc cập nhật và thêm các chỉ số, các phiên bản SPI và biện pháp khắc phục của các quốc gia. Mặc dù các quy tắc này có thể được cải thiện hơn nữa trong tương lai, việc thiết lập các quy

tắc này có thể mang lại cả tính minh bạch và khả năng so sánh dữ liệu theo thời gian.

Các quy tắc này cũng được xây dựng theo nguyên tắc các khoảng cách dữ liệu ảnh hưởng đến nhiều chiều của khuôn khổ SPI sẽ được giải quyết thông qua quan hệ đối tác với cộng đồng quốc tế. Điều này cũng sẽ bao gồm việc phát triển các phương pháp luận mới và xây dựng các tập dữ liệu mới để đo lường các khu vực chưa được đo lường. Kết quả sẽ tạo ra một bộ chỉ số mới để đưa vào như một phần của SPI, bao gồm trong điểm tổng thể SPI, điểm trụ cột và điểm chiều.

5.1 Quản lý SPI

Một Nhóm công tác SPI mới (SPIWG), do Trưởng phòng thống kê của Ngân hàng thế giới đứng đầu và bao gồm các chuyên gia tại Ngân hàng thế giới, sẽ được thành lập để cung cấp đánh giá hàng năm về dữ liệu SPI,

➤➤➤ NGHIÊN CỨU • TRAO ĐỔI

cung cấp hướng dẫn về phương pháp luận và đảm bảo rằng các hoạt động đảm bảo chất lượng dữ liệu được tuân thủ.

Thành phần của SPIWG sẽ như sau. Trường phòng thống kê của Ngân hàng Thế giới làm chủ tịch SPIWG. Nhân viên từ các Nhóm thực hành và khu vực của Ngân hàng Thế giới sẽ tham gia với tư cách là thành viên luân phiên như sau: Nhóm thực hành và các nhà kinh tế trưởng khu vực và Giám đốc điều hành sẽ được mời trở thành thành viên hoặc đề cử nhân viên đại diện cho họ. Vì Poverty GP quản lý các hoạt động xây dựng năng lực thống kê tại Ngân hàng thế giới, nên Giám đốc Poverty Global hoặc một đại diện do Giám đốc toàn cầu chỉ định sẽ là thành viên thường trực của SPIWG. Ba quan sát viên bên ngoài sẽ được mời tham dự các cuộc họp SPIWG khi cần thiết và phù hợp, những người mà các thành viên SPIWG có thể xin lời khuyên hoặc ý kiến đóng góp. Ví dụ, những quan sát viên này có thể được mời từ giới học thuật, các cơ quan quốc tế khác, Hiệp hội Thống kê chính thức quốc tế (IAOS) hoặc một tổng cục trưởng thống kê hiện tại hoặc trước đây của một cơ quan thống kê quốc gia.

Phạm vi trách nhiệm của SPIWG bao gồm:

- Xem xét và phê duyệt dữ liệu SPI và mục trước mỗi lần phát hành.
- Xem xét và phê duyệt:
 - Thay đổi các trụ cột và kích thước của SPI.
 - Thay đổi phương pháp tính điểm chỉ số.
 - Việc đưa các chỉ số mới vào SPI.
 - Cập nhật phương pháp luận hoặc nguồn dữ liệu.

Trước mỗi lần phát hành SPI, nhóm SPI sẽ phổ biến dữ liệu cho các nhà kinh tế học về đói nghèo của Ngân hàng Thế giới để đưa ra nhận xét về dữ liệu trước khi phát hành. Sau đó ít nhất một tháng trước khi phát hành dữ liệu SPI và chỉ số hàng năm, SPIWG sẽ đảm

bảo rằng mọi mối quan tâm về dữ liệu đã được giải quyết thỏa đáng trước khi công bố. Việc này thường diễn ra vào tháng 3 hoặc tháng 4. Ít nhất một tuần trước cuộc họp, dữ liệu SPI tạm thời và các giá trị chỉ số cùng với phản hồi từ quá trình tham vấn của các nhà kinh tế học quốc gia sẽ được gửi đến các thành viên SPIWG để xem xét. Trong cuộc họp, các thành viên nhóm làm việc có thể cung cấp bất kỳ phản hồi hoặc ý kiến nào về dữ liệu và quy trình thu thập dữ liệu. Sau khi nhóm SPI giải quyết xong ý kiến đóng góp, SPIWG sẽ chấp thuận việc phát hành dữ liệu đã cập nhật. Các cuộc thảo luận và quá trình ra quyết định sẽ được ghi lại trong biên bản cuộc họp.

Đánh giá phương pháp luận có thể diễn ra khi cần thiết và bao gồm: điều chỉnh các chiều SPI, chấm điểm các chỉ số, đưa vào các chỉ số mới hoặc phương pháp luận hoặc nguồn dữ liệu được cập nhật. Các thành viên SPIWG sẽ có cơ hội đặt câu hỏi và cung cấp phản hồi liên quan đến các thay đổi được đề xuất. Quyết định cuối cùng về bất kỳ điều chỉnh phương pháp luận SPI nào thuộc về chủ tịch SPIWG. Quá trình thảo luận và ra quyết định sẽ được ghi lại trong biên bản cuộc họp.

5.1.1. Quy tắc 1: Việc phát hành dữ liệu sẽ tuân theo quy trình kiểm soát chất lượng thống nhất

Các bản cập nhật SPI sẽ tuân theo quy trình đánh giá để đảm bảo chất lượng. Nhóm SPI sẽ thực hiện một loạt các kiểm tra chất lượng dữ liệu nghiêm ngặt được mô tả chi tiết hơn Ngoài ra, các nhà kinh tế học về đói nghèo của Ngân hàng thế giới sẽ có cơ hội đánh giá và bình luận về dữ liệu SPI trước khi phát hành. Sau đó, dữ liệu SPI sẽ được gửi đến Nhóm công tác SPI (SPIWG) để đánh giá và phê duyệt trước khi phát hành. Nếu dữ liệu không vượt qua các kiểm tra chất lượng này, chúng sẽ không được đưa vào SPI. Điểm số quốc gia sẽ được gửi đến các giám đốc khu

vực và giám đốc quốc gia để biết thông tin trước mỗi lần phát hành. Các báo cáo khu vực sẽ được lập cho từng khu vực của Ngân hàng thế giới, bao gồm điểm số tổng hợp khu vực, điểm số cho các quốc gia trong từng khu vực và xu hướng thời gian.

5.1.2. Quy tắc 2: Chuỗi dữ liệu và chỉ số sẽ được cập nhật hàng năm

Để người dùng có thể sử dụng dữ liệu và chỉ số theo cách có thể dự đoán được, SPI sẽ được cập nhật hàng năm theo một lịch trình nhất quán. Nhóm Ngân hàng sẽ bắt đầu thu thập tất cả dữ liệu đầu vào cho SPI vào tháng 1 trong mỗi năm dương lịch. Sau đó, dữ liệu đầu vào sẽ được xử lý, Nhóm công tác SPI sẽ được tham vấn và các thay đổi sẽ được ghi lại trong tài liệu "Có gì mới trong SPI". Ấn phẩm sẽ tóm tắt dữ liệu mới phát hành và chứa một bảng hiển thị các thay đổi giữa bản phát hành hiện tại và bản phát hành trước đó. Dữ liệu thường được phát hành vào tháng 5/tháng 6. Do đó, một bản phát hành dữ liệu thông thường sẽ mất khoảng 04 tháng để hoàn thành từ khi thu thập dữ liệu vào tháng 1 và công bố vào tháng 5/tháng 6 cùng năm.

5.1.3. Quy tắc 3: Các trụ cột và chiều của SPI dự kiến sẽ vẫn ổn định và chỉ thay đổi khi có sự chấp thuận của Nhóm công tác SPI

Có năm trụ cột của SPI: sử dụng dữ liệu, dịch vụ dữ liệu, sản phẩm dữ liệu, nguồn dữ liệu và cơ sở hạ tầng dữ liệu. Năm trụ cột này là các tính năng xác định của SPI và rất khó có thể thay đổi trong suốt vòng đời của dự án. Các thay đổi sẽ chỉ được thực hiện khi phối hợp với SPIWG. Trong 5 trụ cột, có 22 chiều trong SPI. Các chiều này khó có thể thay đổi sớm vì SPI được xây dựng trên một khuôn khổ hướng tới tương lai. Khi các phát triển đối với hệ thống thống kê đòi hỏi phải cập nhật các chiều của SPI, bản cập nhật như vậy sẽ được giới thiệu với sự chấp thuận của Nhóm công tác SPI.

5.1.4. Quy tắc 4: Các chỉ số mới sẽ được bổ sung sau khi đạt được các yếu tố về chất lượng và phạm vi bao phủ

Các chỉ số cơ bản đo lường các chiều SPI dựa trên thông tin hiện có. Hiện tại, 08 trong số 22 chiều không thể đo lường được. Tham vọng trong tương lai là lấp đầy những khoảng trống dữ liệu này. Do đó, các chỉ số mới dự kiến sẽ được đưa vào theo thời gian. Trước khi thêm các chỉ số mới vào SPI, phương pháp luận sẽ được trình lên Nhóm công tác SPI để phê duyệt. Điều này nhằm đảm bảo rằng bất kỳ chỉ số mới nào được thêm vào SPI đều có chất lượng cao và có giá trị gia tăng. Tiêu chí chính để đưa vào sẽ là tính phù hợp đối với việc đo lường hiệu suất của các hệ thống thống kê. Ngoài việc quyết định xem một chỉ số có nên được đưa vào SPI hay không? có nên là một phần của chỉ số SPI hay không? Các tiêu chí bổ sung sẽ được sử dụng để đánh giá xem một chỉ số có được đưa vào chỉ số hay không. Phạm vi quốc gia và phạm vi thời gian của chỉ số sẽ là những yếu tố quan trọng. Nhóm công tác SPI sẽ xem xét liệu một chỉ số có đáp ứng được tiêu chuẩn để đưa vào chỉ số hay không trước khi phê duyệt.

Trong trường hợp nhóm SPI đề xuất rằng một chỉ số hiện có nên được sửa đổi hoặc xóa bỏ, thì việc này sẽ được thực hiện sau khi tham vấn với SPIWG. Nếu các chỉ số hiện có được sửa đổi, các thay đổi sẽ được áp dụng cho các điểm dữ liệu trong tất cả các năm của niên vụ mới, để dữ liệu SPI có thể so sánh ngược. Ngoài ra, nhóm SPI tiếp tục duy trì kho lưu trữ SPI github, để người dùng có thể theo dõi các thay đổi đối với thông tin đầu vào được thu thập chi tiết thông qua các công cụ kiểm soát phiên bản của Github .

5.1.5. Quy tắc 5: Tất cả các phiên bản của chuỗi dữ liệu SPI sẽ vẫn có sẵn cho người dùng

SPI được xây dựng trên một khuôn khổ động, có nghĩa các chỉ số mới dự kiến sẽ

➤➤➤ NGHIÊN CỨU • TRAO ĐỔI

được giới thiệu khi có các nguồn dữ liệu mới. Việc thay đổi số lượng chỉ số trong một chiều đi kèm với sự đánh đổi giữa khả năng so sánh với các chu kỳ trước của SPI và phép đo được cải thiện. Trong khi việc giới thiệu các chỉ số mới sẽ cải thiện phép đo hiệu suất thống kê, điểm SPI tổng thể và các điểm phụ theo chiều có thể thay đổi và không còn có thể so sánh với các niên vụ trước nữa.

Điều này có thể có ý nghĩa đối với người dùng SPI đang theo dõi tiến trình theo bộ chỉ số ban đầu. Mỗi khi các chỉ số mới được giới thiệu, các phiên bản cũ hơn của chỉ số SPI (không chứa các chỉ số mới) sẽ được lưu trữ. Chuỗi đã lưu trữ sẽ được cung cấp trong kho lưu trữ github của SPI và trong danh mục dữ liệu của Ngân hàng Thế giới để công chúng truy cập.

5.1.6. Quy tắc 6: Các quốc gia sẽ có quy trình sửa chữa/cập nhật dữ liệu

Dữ liệu cho SPI được thu thập từ các nguồn công khai và mở. Các quốc gia và tất cả người dùng có thể hỏi về các giá trị tạo nên các chỉ số bằng cách liên hệ trực tiếp với Ngân hàng hoặc qua SPI@worldbank.org .

SPI chủ yếu dựa vào các cơ sở dữ liệu do các tổ chức quốc tế chuyên ngành duy trì. Các tổ chức như IMF, ILO, FAO và UNSD, có vị thế tốt nhất để xác định liệu một số phương pháp dữ liệu nhất định có được tuân thủ hay không. Một quốc gia hoặc tổ chức muốn cập nhật dữ liệu được sử dụng cho SPI từ một trong những nguồn này được khuyến khích liên hệ với các tổ chức tương ứng để cập nhật thông tin có liên quan hoặc gửi dữ liệu mới đến kho lưu trữ của họ. Nhóm SPI sẽ tạo điều kiện thuận lợi cho việc liên lạc khi được yêu cầu.

6. Kết luận

Bài viết đã cung cấp một so sánh toàn diện giữa Chỉ số hiệu suất thống kê (SPI) mới

ra mắt của Ngân hàng Thế giới và tiền thân của nó - Chỉ số năng lực thống kê (SCI). Từ đó cho thấy SPI được xây dựng trên nền tảng khái niệm và toán học rõ ràng, với phương pháp tổng hợp chi tiết hơn so với SCI. SPI có mối tương quan mạnh hơn với một số biện pháp về an ninh lương thực, tính bền vững của hệ thống lương thực và một biện pháp rộng hơn về sức khỏe liên quan một phần đến hệ thống lương thực và an ninh lương thực.

SPI cung cấp chuỗi thời gian ngắn hơn nhưng dữ liệu gần đây hơn cho giai đoạn 2016–2022, trong khi đó SCI cung cấp dữ liệu cho giai đoạn 2004 - 2020. SPI cung cấp dữ liệu về 186 quốc gia, bao gồm cả các quốc gia nghèo hơn và giàu hơn, trong khi SCI chỉ bao gồm 145 quốc gia nghèo hơn. SPI cung cấp số lượng chỉ số nhiều hơn gấp đôi so với SCI, bao gồm nhiều chiều dữ liệu (nông nghiệp) hơn và có liên quan hơn đến các mục tiêu phát triển bền vững (SDG). SPI cũng có mối tương quan mạnh hơn với hầu hết các chỉ số phát triển nông nghiệp cũng như các chỉ số quan trọng khác. Bài viết cũng đưa ra các đề xuất một bộ quy tắc để duy trì và cập nhật SPI.

Ngoài những đóng góp vào việc giám sát và xây dựng năng lực thống kê quốc gia, SPI còn cung cấp nhiều hướng nghiên cứu đầy hứa hẹn. Một hướng nghiên cứu tiềm năng là tìm hiểu sâu hơn về cách SPI so sánh với các chỉ số dữ liệu khác cũng được sử dụng để đánh giá năng lực thống kê quốc gia. Hoặc nghiên cứu sâu hơn xem SPI có giúp các quốc gia cải thiện tiến độ thực hiện SDG hay không và ở mức độ nào.

Phạm Hạnh (*lược dịch*)

Nguồn: Country statistical capacity: A recent assessment tool and further reflections on the way forward